

Eliza Lubojańska, Ewa Olszowy

Wyjazd szkoleniowy do biblioteki Uniwersytetu w Padwie w ramach programu ERASMUS+

Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy nr 2, 102-109

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

WYJAZD SZKOLENIOWY DO BIBLIOTEKI UNIwersYTETU W PADWIE W RAMACH PROGRAMU ERASMUS+

Dzięki współpracy międzynarodowej, realizowanej przez Uniwersytet Śląski w ramach programu Erasmus+ dla pracowników uczelni, miałyśmy możliwość uczestniczyć w wyjeździe studyjnym do Biblioteki Uniwersytetu w Padwie od 20 do 24 maja 2015 r. Padwa to stosunkowo niewielkie, aczkolwiek urokliwe dwustutysięczne miasto położone w północno-wschodnich Włoszech w regionie zwanym Wenecja Euganejska. Założono je w IV w. p.n.e., dzisiaj słynie głównie jako ośrodek naukowy, kulturalny i pielgrzymkowy. Tutaj znajduje się słynna bazylika św. Antoniego, którą rokrocznie odwiedzają tysiące pielgrzymów, w tym bardzo wielu Polaków. Jej wnętrza wypełnione są cennymi arcydziełami sztuki, m.in. rzeźbami Donatella i freskami Tycjana. W bazylice zauważa się również akcenty polskie jak kaplica pod wezwaniem św. Stanisława ufundowana przez Mikołaja Ossolińskiego w 1593 r. oraz ołtarz św. Maksymiliana Kolbego z 1979 r. Na nagrobkach i tablicach pamiątkowych widnieje wiele nazwisk polskich obywateli, którzy związani byli głównie z tutejszym uniwersytetem (The history and art, b.d.).

W historycznym centrum miasta uwagę zwracają zabytkowe kamienice, place, muzea i oratoria, w których podziwiać można freski, rzeźby i inne dzieła sztuki i architektury, głównie w stylu renesansowym i gotyckim. Na głównym placu miasta (Prato della Valle), w miejscu dawnego teatru znajdują się rzeźby przedstawiające 78 znanych osobistości związanych z miastem, w tym także polskich królów: Stefana Batorego i Jana III Sobieskiego ufundowane przez króla Stanisława Augusta Poniatowskiego.

Uniwersytet w Padwie (Università degli Studi di Padova, b.d.) jest jedną z najstarszych uczelni europejskich. Założony został w 1222 r. przez profesorów i studentów pochodzących z Uniwersytetu Bolońskiego, przybyłych do Padwy w poszukiwaniu większych swobód obywatelskich i religijnych. Do dnia dzisiejszego motto uniwersytetu brzmi: „Universa universis

patavina libertas” (Wolność Padwy jest absolutnie dla każdego). W czasach reformacji do Padwy przybywało wielu studentów wyznania protestanckiego, którym odmawiano prawa kształcenia na innych uniwersytetach.

Początkowo wykładano tutaj nauki prawne i teologiczne. Studia w tym mieście przyciągały wysokim poziomem medycyny, prawa, astronomii, filozofii i matematyki. Z uniwersytetem związanych było wielu Polaków, zarówno studentów, jak i profesorów. W XVII w. nacja polska liczyła ok. 2000 osób, z czego 1600 stanowili studenci (Wenecja Euganejska, 2013). Studia w tym mieście były bezpłatne, co przyciągało również mniej zamożnych obywateli. Wśród najbardziej znanych Polaków wymienić należy: Mikołaja Kopernika, Jana Kochanowskiego, Jana Zamoyskiego, Klemensa Janickiego, Łukasza Górnickiego, Piotra Myszkowskiego (Przeździecki, 1853, s. 4). W Padwie zachowało się wiele pamiątek po nich, jak również obszerna dokumentacja w księdze zatytułowanej *Album Polaków*. Herbami i nazwiskami polskimi ozdobione są krużganki uniwersyteckie słynnego, renesansowego budynku Palazzo del Bo, który miałyśmy okazję zwiedzić z przewodnikiem. Z racji historycznego znaczenia i architektonicznej unikalności istnieje możliwość zwiedzania budynku kilka razy dziennie w różnych grupach językowych. Słynny dziedzińiec pochodzi z 1493 r., wokół niego rozpościera się podwójna kolumnada. Tutaj pod koniec XVI w. powstał pierwszy teatr anatomiczny, gdzie studenci medycyny zgłębiali tajniki ludzkiego ciała asystując przy przeprowadzaniu sekcji zwłok, siedząc w pionowych, piętrowo usytuowanych rzędach.

Uniwersytet w Padwie składa się z trzynastu głównych wydziałów: Nauk Rolniczych, Sztuki i Filozofii, Ekonomii i Biznesu, Pedagogiki, Inżynierii, Prawa, Matematyki, Fizyki i Nauk Przyrodniczych, Medycyny i Chirurgii, Farmacji, Nauk Politycznych, Psychologii, Statystyki oraz Medycyny Weterynaryjnej. Od wieków jest to uczelnia niezwykle prestiżowa, ciesząca się wielkim uznaniem wśród naukowców i studentów, zajmująca czołowe miejsca w rankingach włoskich uczelni.

Przebywając w Padwie, miałyśmy okazję odwiedzenia kilku bibliotek wchodzących w skład sieci uniwersyteckiej, jak również poznałyśmy bibliotekę publiczną pełniącą rolę biblioteki uniwersyteckiej, a także bibliotekę seminaryjną.

Nasz pobyt w kampusie uczelni rozpoczął się w Bibliotece Nauk Ekonomicznych i Biznesu (Biblioteca di Scienze Economiche e Aziendali, 2000–2015), gdyż rolę koordynatora naszego pobytu pełniła osoba pracująca w tej instytucji. Biblioteka oferuje dostęp do około 30 000 książek, w większości w wolnym dostępie. Do najważniejszych kolekcji zalicza się księgozbiory dwóch włoskich ekonomistów – Giulio Alessio oraz Marco Fanno, którego imieniem nazwana została księżnica.

Kolejno zapoznaliśmy się z Emeroteca del Polo di Scienze Sociali – Ca’ Borin (Emeroteca di Ca’ Borin, 2000–2015), w której znajduje się około 400 czasopism naukowych i gazet w wolnym dostępie z dziedziny

nauk społecznych. Ponadto czytelnicy mogą tam korzystać ze zbiorów Centrum Dokumentacji Europejskiej (Centro di Documentazione Europea CDE).

Następnym etapem naszego pobytu szkoleniowego było poznanie Biblioteki Nauk Politycznych (Biblioteca di Scienze Politiche „Ettore Ancheri”, 2000–2015). W jej zbiorach znajduje się 90 000 książek oraz 486 tytułów czasopism w bieżącej prenumeracie. Biblioteka gromadzi także materiały dyplomatyczne poszczególnych państw opublikowane przez ministerstwa spraw zagranicznych w celu dokumentowania krajowej polityki zagranicznej w liczbie około 4200 woluminów. Tematyka zbiorów koncentruje się wokół zagadnień historii nowożytnej i współczesnej, socjologii i nauk politycznych. Zbiory udostępniane są w obszernych czytelniach, w układzie systematycznym w wolnym dostępie. Zaskakuje nieco fakt, że osoby korzystające z wypożyczalni mają także częściowy dostęp do kompaktowych magazynów zbiorów i nie sprawia to nikomu problemów.

Następny dzień spędziłyśmy w Centrum Bibliotecznym Uniwersytetu w Padwie (CAB-Centro di Ateneo per le Biblioteche, b.d.), które koordynuje i zarządza działalnością systemu bibliotecznego w całej sieci uniwersyteckiej, prowadzi działalność szkoleniową i dydaktyczną, zajmuje się także rozwojem usług bibliecznych na rzecz badań naukowych. Jednym z zadań Centrum jest również promocja współpracy międzynarodowej. W ramach tej działalności biblioteka uczestniczyła w latach 2011–2013 w prestiżowym projekcie Linked Heritage, dostarczając dane o swoich obiektach cyfrowych do Europeany. Przebieg prac i efekty współpracy w ramach konsorcjum obejmującego 22 kraje zostały nam przedstawione w formie obszernej, a przy tym interesującej prezentacji. Kolekcja dokumentów dziedzictwa kulturowego przekazanych przez Uniwersytet w Padwie objęła przede wszystkim zbiór 2380 portretów włoskich i zagranicznych botaników, żyjących w okresie od XVII do 1. połowy XX w. Portrety te znajdują się na stałe w zbiorach Biblioteki Ogrodu Botanicznego w Padwie.

W Centrum Bibliotecznym zapoznano nas także z systemem bibliotecznym uczelni (SBA – Sistema Bibliotecario d’Ateneo). Służy on do obsługi 67 tys. studentów oraz 2300 pracowników naukowych, którym uczelnia oferuje dostęp do ponad 2 000 000 książek, 7 000 czasopism drukowanych, 18 000 periodyków elektronicznych, a także około 700 baz danych i innych zbiorów multimedialnych. Te zasoby informacyjne i dokumentacyjne udostępniane są poprzez 39 bibliotek rozmieszczonych w strukturach poszczególnych wydziałów oraz bibliotekę cyfrową, które wspólnie tworzą system biblieczny. Należy podkreślić, że we wszystkich innych bibliotekach naukowych w Padwie funkcjonuje jednolity system biblieczny, co znacznie ułatwia współpracę i kooperację.

Kolejno miałyśmy okazję poznać specyfikę pracy w Bibliotece Historii (Biblioteca di Storia, 2000–2015). Jej zbiory liczą ponad 90 tys. książek oraz 300 tytułów czasopism w bieżącej prenumeracie. Zakres tematyczny

księgozbioru obejmuje nauki historyczne ze szczególnym uwzględnieniem historii średniowiecza, nowożytnej i współczesnej oraz historii regionu. Dostępne są także pozycje dotyczące wczesnego chrześcijaństwa, paleografii, archiwistyki i bibliotekoznawstwa. Udostępnianie materiałów bibliotecznych odbywa się w sześciu czytelniach. Książnica szczyci się 800 starymi drukami, w pełni skatalogowanymi. Istnieje możliwość pobrania katalogu w formacie PDF (Campello, ed., b.d.). Na zainteresowanie zasługują również zbiory specjalne wchodzące w skład projektu DAFNE (District Architecture for Networked Editions), w tym 109 plakatów Włoskiej Republiki Socjalnej RSI. W porozumieniu z IVSREC – dell’Istituto Veneto per la Storia della Resistenza e dell’Età Contemporanea (Istituto veneto per la storia, b.d.) i we współpracy z CAB wdrożony został projekt katalogowania i digitalizacji kolekcji w bazie danych Access.

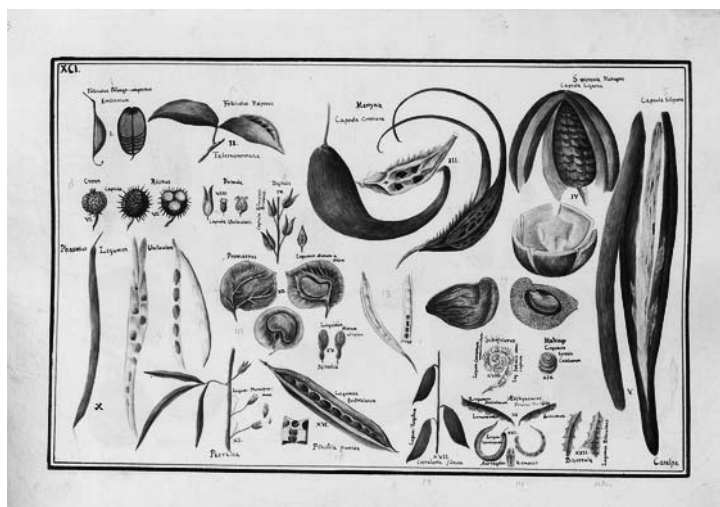
Specyficzną kolekcję przekazał do Biblioteki Historycznej Raffaele Fiengo – dziennikarz „Corriere della Sera” i profesor teorii i techniki języka dziennikarstwa na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu w Padwie. Z racji pełnionego zawodu zgromadził on pokaźny zbiór artykułów i referatów dotyczących ataku na World Trade Center w Nowym Jorku w dniu 11 września 2001 r. Darowizna została przekazana w celu zachowania publicystycznego dorobku związanego z tym wydarzeniem. Zbiór nazwany został „Fundusz Fiengo” i zawiera ok. 1600 artykułów z włoskich i zagranicznych gazet, obejmujących okres od 12 września do 15 grudnia 2001 r. Artykuły zostały zdigitalizowane i dostępne są w bibliotece.

Odwiedziny w Bibliotece Filozofii (Biblioteca di Filosofia, 2000–2015) koncentrowały się na poznaniu najcenniejszych zbiorów otrzymanych w formie darowizn. Naszą szczególną uwagę zwróciła kolekcja odziedziczona przez uczelnię po wybitnym profesorze historii filozofii Emilio Bodrero, który przez wiele lat związany był z uniwersytetem. Zbiór składa się zarówno z publikacji naukowych, jak i literatury pięknej i pochodzi z domu rodzinnego profesora. Zakres tematyczny księgozbioru jest bardzo różnorodny, dominują pozycje dotyczące filozofii klasycznej, historii sztuki, archeologii, literaturoznawstwa, zaopatrzone często w dedykacje od uczonych i przyjaciół. Księgozbiór jest w pełni skatalogowany oraz częściowo zdigitalizowany. Kolekcja Bodrero obejmuje również materiały archiwalne: rękopisy, notatki, zaproszenia na imprezy kulturalne i naukowe, recenzje, pocztówki, mapy i zdjęcia.

Bardzo interesującą książnicą o charakterze literackim i językowym okazała się Biblioteca Maldura (Biblioteca Maldura, 2000–2015). Książnica podzielona jest na pięć odrębnych punktów obsługowych zlokalizowanych w różnych częściach miasta z uwagi na ograniczenia lokalowe. Gromadzi głównie zbiory z zakresu studiów włoskich, anglogermanistyki, filologii romańskiej i słowiańskiej, lingwistyki i nauk o sztuce. Czytelnicy mają możliwość zamawiania materiałów bibliotecznych do wybranej filii. Niewielką część zbiorów stanowią także polonika.

Podczas wizyty w Padwie miałyśmy również okazję zobaczyć unikatowe zbiory Biblioteki Ogrodu Botanicznego (Biblioteca dell' Orto Botanico, b.d.) wchodzącego w skład uniwersytetu. Powstała ona w 1835 r. przy słynnym ogrodzie, obecnie najstarszym tego typu obiekcie na świecie, funkcjonującym w nienaruszonym stanie od 1545 r. W bibliotece zgromadzono wiele cennych starodruków i współczesnych dokumentów. Pierwszy katalog z 1837 r. obejmował 3461 tytułów w 4 920 woluminach, głównie dzieł botanicznych oraz z zakresu zoologii, antropologii i patologii. Aktualnie zbiory obejmują ponad 50 000 książek i rękopisów o dużym znaczeniu historycznym i bibliograficznym. Cenne starodruki i inkunabuły oraz rękopisy pochodzą z kolekcji prefekta ogrodu botanicznego w latach 1760–1794 Giovanniego Marsilii. Jego dziedzictwo liczy 2400 dzieł literatury medycznej i botanicznej w tym ręcznie malowane zielniki.

Wśród zbiorów specjalnych biblioteki na zainteresowanie zasługuje wspomniana ikonoteka obejmująca 2 380 portretów włoskich i zagranicznych botaników. Kolekcja składa się z fotografii, akwareli, obrazów, grafik, szklanych negatywów. Zbiory biblioteczne są w większości zdigitalizowane. Nasz szczególnie zachwyt wzbudziły pięknie zdobione zbiory dokumentów ikonograficznych. Miłym akcentem na zakończenie wizyty w bibliotece była możliwość zobaczenia sąsiadującego z biblioteką ogrodu botanicznego. Znajduje się w nim wiele ciekawych okazów roślin i drzew, których wiek można liczyć w setkach lat (zob. il. 1).

II. 1. Rośliny R. Orto di Padova . Biblioteka Ogrodu Botanicznego – Coll. O.f.g. 42. Źródło: <https://phaidra.cab.unipd.it/collections/cattrani>

Na uwagę zasługuje fakt, że w sieci bibliotek wchodzących w skład Uniwersytetu w Padwie dużą wagę przywiązuje się do jakości obsługi użytkowników. W każdej placówce dostępne są w formie papierowej ankiety badające satysfakcję obsługi czytelników. Ankieta zawiera kilkanaście pytań dotyczących m.in. zadowolenia ze świadczonych usług, opinii o godzinach otwarcia, organizacji przestrzeni, poziomu obsługi, które należy ocenić w skali od 1 do 10. Ponadto czytelnicy mają możliwość zasugerowania zmian w celu podwyższenia standardów działalności biblioteki. Satysfakcja użytkowników jest niezwykle istotna, gdyż wyniki badań ankietowych wpływają pośrednio na poziom finansowania placówek bibliotecznych. Należy dodać, że w każdej z odwiedzanych przez nas bibliotek najbardziej zadziwiła nas wysoka frekwencja. Czytelnie wypełnione były studentami korzystającymi zarówno ze zbiorów bibliotecznych jak i materiałów własnych. W regulaminach udostępniania zastrzegano, że część miejsc zarezerwowanych jest dla pracowników danego wydziału. Elementem odróżniającym biblioteki polskie od włoskich jest fakt powoływania w każdej bibliotece pracownika naukowego, jako koordynatora wspierającego merytoryczną działalność biblioteki, co było pozytywnie oceniane przez bibliotekarzy.

W trakcie naszej wizyty, dzięki sprawnie działającej kooperacji w ramach sieci bibliotek padewskich, miałyśmy możliwość zapoznać się z cenną kolekcją zbiorów teologicznych zgromadzoną w Bibliotece Seminarialnej (Biblioteca del Seminario Vescovile – della Facolta Teologica del Triveneto – dell'Istituto Filosofico Alisianum, b.d.).

Seminarium w Padwie założone zostało w 1670 r. W zbiorach bibliotecznych instytucji znajdują się unikalne dzieła. Całość podzielona jest na sekcję starożytną oraz nowoczesną. Księgozbiór dawny znajduje się w trzech XVIII-wiecznych salach, w pięknie zdobionych, zabytkowych szafach zaprojektowanych przez znanego architekta Giovanniego Gloria. Zbiory obejmują prestiżową kolekcję inkunabułów, rękopisów, książek drukowanych z XVI–XIX w. oraz zbiorów graficznych i numizmatycznych, jakich nie miałyśmy dotąd okazji oglądać w żadnej z polskich bibliotek. Sekcja antyczna składa się z kilkunastu tysięcy skatalogowanych zbiorów, ujętych w Centralnym Rejestrze Bibliograficznym (SBN). Stało się to możliwe dzięki podpisaniu konwencji z Uniwersytetem w Padwie, co w konsekwencji sprawiło, że biblioteka została włączona do regionalnego systemu rejestracji bibliograficznej (Polo Universitario Veneto del Servizio Bibliotecario Nazionale).

Sekcja nowoczesna zawiera głównie zbiory o tematyce teologicznej, filozoficznej i historycznej. Katalog biblioteczny funkcjonuje w ramach wspólnego, uniwersyteckiego systemu bibliotecznego. Zbiory biblioteczne udostępniane są bez ograniczeń w przestronnych, oszklonych czytelniach od poniedziałku do soboty.

Biblioteca Universitaria di Padova jest biblioteką publiczną podległą Ministerstwu Dziedzictwa Kulturowego i Turystyki. Wizyta w tej książnicy, która

nie wchodzi wszakże w skład sieci uniwersyteckiej w Padwie była ostatnim punktem naszego wyjazdu (Biblioteca Universitaria di Padova, 2002–2014). Placówka, założona w 1629 r., jest jedną z najstarszych włoskich bibliotek uniwersyteckich. Nazwa może być nieco myląca, gdyż biblioteka nie jest jednostką uniwersytecką¹. W 1909 r. mocą dekretu wszystkie biblioteki uniwersyteckie oddzielone zostały od uczelni i podporządkowane Ministerstwu Edukacji, a następnie Ministerstwu Kultury. Główny trzon zbiorów bibliotecznych stanowią darowizny profesorów przekazywane na przestrzeni wieków. Wśród nich wiele jest inkunabułów, starych druków, rękopisów. Przeważa tematyka filozoficzna, prawnicza, medyczna, matematyczna oraz utwory literackie. Do najcenniejszych zbiorów zalicza się egzemplarz dzieła św. Augustyna *O Państwie Bożym (De civitate Dei)* należący do biskupa Ildebrandino Conti.

Historyczne księgozbiory bibliotek padewskich wywarły na nas niezapomniane wrażenie, jak również piękne, zabytkowe budynki, w których mieszczą się nietuzinkowe biblioteki ozdobione freskami, malowidłami i rzeźbami. Atmosfera w nich panująca sprzyja pogłębianiu wiedzy, a praca sprawia satysfakcję bibliotekarzom, którzy ze względu na wysoki poziom umiędzynarodowienia uczelni nie mają problemów z prowadzeniem komunikacji w językach obcych. Biblioteki otwarte są właściwie przez cały dzień i tętnią życiem, jak widać proces digitalizacji zbiorów i masowego udostępniania ich w Internecie nie wpłynął zbyt mocno na statystyki biblioteczne. Możemy życzyć sobie, aby w polskich bibliotekach było podobnie.

Bibliografia

- Biblioteca del Seminario Vescovile – della Facolta Teologica del Triveneto – dell'Istituto Filosofico Alisianum.* (B.d.). Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://www.bibliotecaseminariopda.it/>
- Biblioteca di Scienze Economiche e Aziendali.* (2000–2015). Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://bibliotecapinali.cab.unipd.it/biblioteca-di-scienze-economiche-marco-fanno>
- Biblioteca dell'Orto Botanico.* (B.d.). Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://www.bibliorto.cab.unipd.it/>
- Biblioteca di Scienze Politiche „Ettore Archieri”.* (2000–2015). Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://bibliotecapinali.cab.unipd.it/biblioteca-di-scienze-politiche>
- Biblioteca di Filosofia.* (2000–2015). Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://bibliotecafilosofia.cab.unipd.it/>
- Biblioteca di Storia.* (2000–2015). Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://bibliotecastoria.cab.unipd.it/>

¹ Publiczne biblioteki państwowe we Włoszech określane mianem „pubbliche statali” obejmują 46 instytucji, wśród których znajdują się biblioteki narodowe, 9 bibliotek uniwersyteckich niepodlegających uniwersytetom oraz kilkadziesiąt innych zaliczonych do zabytków narodowych.

- Biblioteca Maldura.* (2000–2015). Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://biblioteca.maldura.cab.unipd.it/>
- Biblioteca Universitaria di Padova.* (2002–2014). Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://www.bibliotecauniversitariapadova.beniculturali.it/>
- CAB-Centro di Ateneo per le Biblioteche.* (B.d.). Pobrane 12 listopada 2015, z: http://bibliotecadigitale.cab.unipd.it/centro_ateneo_biblioteche
- Campello, M. (ed.) (B.d.). *Catalogo del fondo anticol M-ANT.* Padova: Biblioteca del Dipartimento di Storia Università degli Studi di Padova. Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://bibliotecastoria.cab.unipd.it/documenti-pdf/catalogo-antico>
- Emeroteca di Ca' Borin.* (2000–2015). Pobranie 12 listopada 2015, z: <http://emeroteca-caborin.cab.unipd.it/>
- The history and art. (B.d.). W: *The Basilica of St. Anthony.* Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://www.basilicadelsanto.org/ing/visita/storia.asp>
- Istituto veneto per la storia della Resistenza e dell'età contemporanea.* (B.d.). Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://manifestirsi.cab.unipd.it/>
- Przeździecki, A. (1853). *O Polakach w Bolonii i Padwie.* Warszawa: Drukarnia Gazety Codziennej.
- Università degli Studi di Padova.* (2015). Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://www.unipd.it/en/>
- Wenecja Euganejska.* (2013). Pobrane 12 listopada 2015, z: http://mediolan.msz.gov.pl/pl/polak_we_wloszech/polonika/wenecja_euganejska_1